

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Mevrouw dr. M. Bussemaker
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Den Haag, 26 januari 2017
Kenmerk: RVC-2017-1163
Uw kenmerk: 1070392

Betreft: Vier adviezen aanwijzing professionele organisaties voor monumentenbehoud

Geachte mevrouw Bussemaker,

In uw adviesverzoek van 20 september 2016 verzocht u de Raad voor Cultuur te adviseren over vier aanvragen tot aanwijzing als professionele organisatie voor monumentenbehoud (POM). Het betreft de aanvragen van:

1. Stichting tot Instandhouding van Goederen en Rechten van het Huis Bergh
2. Stichting het Limburgs Landschap
3. Rijnlandse Molenstichting
4. Stichting het Nationale Park De Hoge Veluwe

De raad heeft de aanvragen getoetst aan de vijf beoordelingscriteria als bedoeld in artikel 31 van de Subsidieregeling instandhouding monumenten en heeft daarbij gehandeld in overeenstemming met de 'Werkwijze Raad voor Cultuur inzake advisering POM' van 25 augustus 2016. Ook heeft de raad getoetst of aanvragers hebben aangetoond dat instandhouding van monumenten een hoofdactiviteit van de organisatie is.

Bijgaand treft u de adviezen van de raad aan. De raad heeft zijn adviezen gebaseerd op de bij uw adviesverzoek verstrekte gegevens en de toelichtingen van de aanvragers.

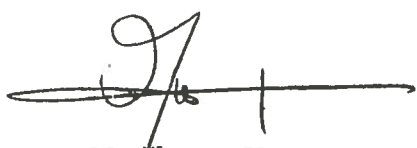
De raad heeft waardering voor de ambitie en inzet die uit de aanvragen spreekt. Drie van de vier organisaties hebben eerder een aanvraag tot aanwijzing ingediend en voldeden in vorige aanvraagronde niet aan alle gestelde criteria. Stichting het Nationale Park De Hoge Veluwe diende voor het eerst een aanvraag in.

Twee aanvragers hebben een positief advies van de raad gekregen. Stichting het Limburgs Landschap en Rijnlandse Molenstichting hebben zich de afgelopen jaren dusdanig verbeterd dat zij naar de mening van de raad nu voldoen aan de criteria die de POM-status aan hen stelt.

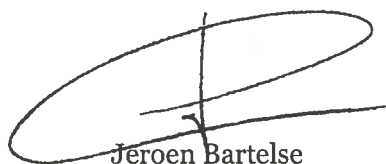
Stichting tot Instandhouding van Goederen en Rechten van het Huis Bergh en Stichting het Nationale Park De Hoge Veluwe voldoen nog niet aan de criteria om aangewezen te worden als POM en hebben geen positief advies gekregen.

De raad is vanzelfsprekend bereid tot een toelichting en ziet uw reactie op deze adviezen met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,

Marijke van Hees
Voorzitter

Jeroen Bartelse
Directeur

1. Advies Stichting tot Instandhouding van Goederen en Rechten van het Huis Bergh

Organisatie

Stichting tot Instandhouding van Goederen en Rechten van het Huis Bergh (hierna: Huis Bergh) is opgericht in 1946. Huis Bergh heeft 20 rijksmonumenten in haar bezit, waaronder kasteel Huis Bergh, een muntgebouw, woningen, molens, een tuin en de Motte Montferland.¹

Advies

De Raad voor Cultuur (hierna: de raad) adviseert de Huis Bergh niet aan te wijzen als professionele organisatie voor monumentenbehoud.

Beoordeling

Samenvatting bevindingen:

Huis Bergh heeft niet aangetoond dat zij voldoet aan de vijf beoordelingscriteria als bedoeld in artikel 31 van de Subsidieregeling instandhouding monumenten (hierna: Sim).

Huis Bergh heeft de afgelopen jaren een aantal ontwikkelingen in gang gezet om de professionaliteit van de organisatie te vergroten. Zij is met een al aangewezen professionele organisatie voor monumentenbehoud een dienstverleningsovereenkomst aangegaan om de instandhoudingskwaliteit van haar rijksmonumenten beter te kunnen borgen. De raad is hierover positief, maar merkt op dat de overeenkomst pas zeer recent (1 januari 2017) is ingegaan en de praktijk nog niet te toetsen is. Huis Bergh voldoet dan ook niet aan het vijfjaarscriterium. Ook toont Huis Bergh niet aan dat tenminste de helft van de rijksmonumenten in goede staat verkeert.

Hoofdactiviteit:

Uit het bezit, de jaarrekeningen en de beschrijving van de feitelijke werkzaamheden van Huis Bergh is de raad gebleken dat de instandhouding van monumenten een hoofdactiviteit van Huis Bergh is.

Beoordelingscriteria:

Huis Bergh diende zowel in 2013 als in 2015 een aanvraag in om aangewezen te worden als professionele organisatie voor monumentenbehoud. Over deze aanvragen hebben de toenmalige beoordelingscommissie professionele organisaties monumentenbehoud in

---

¹ Huis Bergh heeft opgegeven 23 rijksmonumenten in haar bezit te hebben. Bij controle door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed bij het Kadaster bleken drie hiervan in erfpacht te zijn uitgegeven. Voor de Subsidieregeling instandhouding monumenten is Huis Bergh van 20 rijksmonumenten eigenaar.

2013 en de raad in 2015 negatief geadviseerd.

De raad heeft voorliggende aanvraag van Huis Bergh getoetst aan de vijf beoordelingscriteria als bedoeld in artikel 31 van de Sim. Hij heeft daarbij gehandeld in overeenstemming met de 'Werkwijze Raad voor Cultuur inzake advisering POM' van 25 augustus 2016.

1. Huis Bergh heeft aangetoond dat zij een statutaire doelstelling tot instandhouding van cultureel erfgoed heeft.

In de vastgestelde statuten van september 1994 luidt de doelstelling van Huis Bergh: "Zij heeft ten doel het kasteel Bergh met de daarin ondergebrachte verzamelingen als monument van geschiedenis en kunst en de daarbij behorende bossen en landerijen als natuur- en landschapsreservaat voor de gemeenschap te bewaren. Zij richt haar streven ook op het behoud van andere historische gebouwen, natuurgebieden en terreinen van landschappelijke waarde en kan deze aan haar bezittingen toevoegen."

2. Huis Bergh heeft aangetoond dat de kwaliteit van de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten is geborgd.

Om de borging van kwaliteit te kunnen bepalen let de raad op de volgende aspecten:

1. De beschikking over en organisatie van structurele deskundigheid bij de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten.

Huis Bergh heeft de afgelopen jaren een aantal stappen gezet om de professionaliteit van de organisatie te laten toenemen. In 2015 constateerde de raad dat Huis Bergh de werkprocessen inzichtelijker had gemaakt en ook de uitvoeringskwaliteit beter had beschreven en geborgd. De raad bleef de organisatiestructuur echter kwetsbaar vinden en miste restauratiespecifieke kennis bij Huis Bergh zelf. De raad was van mening dat de professionaliteit van de organisatie zou toenemen wanneer er een interne, en meer onafhankelijke toetsing door de opdrachtgever van de instandhoudingswerkzaamheden zou kunnen plaatsvinden.

Uit voorliggende aanvraag blijkt dat Huis Bergh in 2016 gesprekken heeft gevoerd met Stichting Het Geldersch Landschap waarin verkend is op welke wijze deze stichting – aangewezen als professionele organisatie voor monumentenbehoud – ondersteuning kan leveren. Dit heeft geresulteerd in het voornemen per 1 januari 2017 een dienstverleningsovereenkomst voor vijf jaar aan te gaan waarin Stichting Het Geldersch Landschap Huis Bergh zal adviseren bij het opstellen van onderhoud- en restauratieplannen en eventueel de uitvoering daarvan. De raad is hierover positief. De samenwerking kan Huis Bergh voorzien in een meer onafhankelijke toetsing en een betere borging van de instandhoudingsprocessen. Voor specifieke typen rijksmonumenten in haar bezit zoals molens, betreft Huis Bergh al externe specialisten.

2. De toepassing van de in de beroepsgroep geldende normen voor werkzaamheden aan beschermde monumenten.

In zijn advies van 2015 constateerde de raad dat Huis Bergh het onderhoud en de restauratiewerkzaamheden aan de rijksmonumenten in haar bezit liet uitvoeren door vaste partijen die erkend zijn en aantoonbare ervaring in de restauratiesector hebben. Niet werd onderbouwd dat bij werkzaamheden de in de beroepsgroep geldende normen werden toegepast.

In voorliggende aanvraag heeft Huis Bergh de toepassing van de kwaliteitsnormen van de relevante expertisevelden in de instandhouding van monumenten in haar beleid opgenomen, laat deze onderdeel uitmaken van de opdrachtformulering en controleert deze na afloop.

3. Planmatig onderhoud aan beschermde monumenten.

Alle rijksmonumenten van Huis Bergh worden jaarlijks geïnspecteerd door de Monumentenwacht. Aan de hand van de resultaten van deze inspecties wordt bepaald welk onderhoud wordt uitgevoerd. Na inwerkingtreding van de dienstverleningsovereenkomst tussen Huis Bergh en Stichting Het Geldersch Landschap zal regelmatig overleg plaatsvinden over de werkzaamheden en de te verwachte advisering. Stichting Het Geldersch Landschap zal op bouwkundig gebied adviezen verstrekken die betrekking hebben op het beheer en onderhoud van de monumenten van Huis Bergh. Huis Bergh overlegt daarnaast over restauratiewerk ook met onder andere de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Provincie Gelderland.

4. Verrichten van cultuurhistorisch onderzoek bij restauratie werkzaamheden:

Huis Bergh laat voorafgaand aan restauraties bouwhistorisch onderzoek verrichten. Dit is onder meer gebeurd in het geval van het kasteel, de Zeddammer molen en de tuinen.

De raad constateert dat Huis Bergh voldoende heeft aangetoond dat de kwaliteit van de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten is geborgd.

3. Huis Bergh heeft niet aangetoond dat de professionele omgang met rijksmonumenten in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag een structureel en consistent karakter heeft.

De vier aspecten onder punt 2 dienen structureel en consistent te zijn. De raad constateert dat Huis Bergh de afgelopen jaren een aantal stappen heeft gezet om werkprocessen te professionaliseren en dat de organisatie in ontwikkeling is. Echter, de verbeteringen zijn van recente datum en de voor borging van het instandhoudingsproces belangrijke dienstverleningsovereenkomst met Stichting Het Geldersch Landschap is pas in 2017 in werking getreden waardoor de praktijk nog niet te toetsen is. De raad constateert dat Huis Bergh nog niet voldoet aan dit criterium.

4. Huis Bergh heeft aangetoond dat zij financieel stabiel is.

Financieel beheer:

Huis Bergh heeft jaarrekeningen van 2011 t/m 2015 ingediend. De jaarrekening 2011 is door de accountant voorzien van een goedkeurende controleverklaring. De jaarrekeningen van 2012 t/m 2015 zijn slechts voorzien van een beoordelingsverklaring. Huis Bergh geeft met de meerjarenbegroting 2016-2020 inzicht in de te verwachten financiële resultaten.

Financiële stabiliteit en continuïteit:

Huis Bergh heeft door de verkoop van driekwart van haar gronden in 1984 een ruime en stabiele vermogenspositie, waardoor de financiële risico's beperkt zijn. Wel is Huis Bergh in grote mate afhankelijk van het resultaat van beleggingen. Met de beleggingsopbrengsten van het eigen vermogen financierde Huis Bergh in 2014 en 2015 de negatieve exploitatieresultaten uit de directe kosten en baten.

De raad constateert dat de liquiditeit van Huis Bergh in 2015 5,3 bedroeg, de solvabiliteit 1,0 en het weerstandsvermogen 49,8.

De meeste inkomsten verkrijgt Huis Bergh uit huren en pachten, museumopenstelling en verhuur van het kasteel. De personeelslasten, gevolgd door de openstelling en de instandhouding van het kasteel zijn de grootste kostenposten. Huis Bergh werkt met een vaste staf van 6,43 fte met ondersteuning van 50 vrijwilligers.

Uit het toelichtende gesprek op de aanvraag van 28 oktober 2016 is de raad gebleken dat Huis Bergh werkt aan verbreding van haar ondernemerschap door met een sponsorprogramma ondernemers (Nobele Ridders) en personen (Heeren van Bergh) aan zich te binden.

Hoewel het financieel beheer van Huis Bergh nog aandacht behoeft, zoals een jaarlijkse accountantscontrole en de verdere ontwikkeling van interne expertise ter beoordeling van de financiële positie, is de raad gebleken van een voldoende financieel bestendige bedrijfsvoering. Naar het oordeel van de raad wordt voldoende aangetoond dat bij Huis Bergh sprake is van financiële stabiliteit en continuïteit.

5. Huis Bergh heeft niet aangetoond dat ten minste de helft van het aantal rijksmonumenten waarvan zij eigenaar is in goede staat is.

Huis Bergh heeft gebruik gemaakt van het model 'Overzicht en staat van onderhoud van monumenten in eigendom' van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Ze laat haar monumenten controleren door de Monumentenwacht. Huis Bergh is eigenaar van 20 rijksmonumenten, bij negen hiervan is de kwalificatie goed-goed, redelijk-goed of goed-redelijk opgenomen. Hiermee voldoet Huis Bergh niet aan deze voorwaarde.

Ingediende bescheiden

- Aanbiedingsbrief
- Aanvraag POM-status
- Overzicht eigendom
- Overzicht BRIM 2013-2018
- Onderhoudsbegroting
- Notulen vergadering 5 april 2015
- Verslag november 2015
- Verslag overleg 20 januari 2015
- Jaarrekeningen 2011 t/m 2015
- Directiejaarverslagen 2011, 2012, 2014 en 2015
- Molenaarscontract
- Meerjarenbegroting 2016-2020
- Statuten
- ‘Het oude kasteel herleefde. Jan Herman van Heek en Huis Bergh 1912-2012’
- Overzicht staat van onderhoud

Aanvullend:

- Beleid 2010-2020 Kasteelmuseum
- Calamiteitenplan augustus 2016
- Calamiteitenplan bijlagen
- Regels ATers, gidsen etc.
- Bank Ten Cate Vermogensbeheer
- BankGiro Loterij
- Bergh Jaarprogramma vrienden 2016-2017
- Collectieplan 2014-2018
- Contract Catharijneconvent- Huis Bergh 2015
- Gilissen Vermogensbeheer
- Hoofdlijnen publiekbeleidplan
- Kring Heeren en Vrouwen van Bergh
- Notulen Collectie Gelderland
- Organogram Stichting Huis Bergh
- Overeenkomst Gelders Landschap –Huis Bergh
- Presentatie Collectiewacht
- Registratiebesluit Huis Bergh
- Ridders van het Cultureel Erfgoed
- Vrijwilligersbeleid op Huis Bergh
- Vrijwilligersovereenkomst 2016
- Wijzer Werven Huis Bergh
- Wijzer Werven Plan van Aanpak

2. Advies Stichting het Limburgs Landschap

Organisatie

Stichting het Limburgs Landschap (hierna: Limburgs Landschap) is opgericht in 1931. Limburgs Landschap heeft 46 rijksmonumenten in eigendom, waaronder klooster Hoogcruts, de landgoederen en kastelen Arcen en Elsoo, de ruïne van Stein, boerderijen en molens.¹

Advies

De Raad voor Cultuur (hierna: de raad) adviseert Limburgs Landschap aan te wijzen als professionele organisatie voor monumentenbehoud.

Beoordeling

Samenvatting bevindingen:

Limburgs Landschap heeft aangetoond dat zij voldoet aan de vijf beoordelingscriteria als bedoeld in artikel 31 van de Subsidieregeling instandhouding monumenten (hierna: Sim).

Limburgs Landschap heeft sinds de vorige aanvraag een aantal verbeteringen doorgevoerd in haar eigen organisatie en heeft haar beleid ten aanzien van rijksmonumenten verder ontwikkeld. Voorliggende aanvraag, het beleidsplan en de jaarverslagen geven een duidelijk beeld van de visie, de strategie, de borging van kennis en de doelstellingen van Limburgs Landschap.

Hoofdactiviteit:

In haar aanvragen in 2013 en 2014 toonde Limburgs Landschap niet aan dat zij in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvragen gemiddeld tenminste 40% van de feitelijke werkzaamheden of financiën heeft besteed aan de instandhouding van monumenten. In voorliggende aanvraag is door Limburgs Landschap geen aanvullende informatie gegeven die had kunnen leiden tot nieuwe inzichten. De raad heeft dan ook geen aanleiding gezien af te wijken van zijn eerdere bevinding op dit punt. Limburgs Landschap heeft niet aangetoond dat het in stand houden van monumenten een hoofdactiviteit van de organisatie is.

Beoordelingscriteria:

Limburgs Landschap diende in 2013 en 2014 een aanvraag in om aangewezen te worden als professionele organisatie voor monumentenbehoud. Over deze aanvragen heeft de toenmalige beoordelingscommissie professionele organisaties monumentenbehoud in 2013 en de raad in 2014 negatief geadviseerd.

---

¹ Limburgs Landschap heeft opgegeven 61 rijksmonumenten in haar bezit te hebben. Bij het Kadaster is door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed steekproefsgewijs het eigendom van de rijksmonumenten gecontroleerd in aanvulling op de controle die bij de eerdere aanvragen van Limburgs Landschap heeft plaatsgevonden. Gebleken is dat 15 van de opgegeven rijksmonumenten geheel of deels in erfpacht zijn uitgegeven. Voor de Subsidieregeling instandhouding monumenten is Limburgs Landschap van 46 rijksmonumenten volledig eigenaar.

De raad heeft de voorliggende aanvraag van Limburgs Landschap getoetst aan de vijf beoordelingscriteria als bedoeld in artikel 31 van de Sim. Hij heeft daarbij gehandeld in overeenstemming met de 'Werkwijze Raad voor Cultuur inzake advisering POM' van 25 augustus 2016.

1. Limburgs Landschap heeft aangetoond dat de organisatie een statutaire doelstelling tot instandhouding van cultureel erfgoed heeft.

In de vastgestelde statuten van november 2010 luidt de doelstelling van Het Limburgs Landschap: "De stichting heeft tot doel het behoud en beheer van in natuurwetenschappelijk en landschappelijk opzicht belangrijke terreinen en andere objecten in de provincie Limburg, waartoe tevens gerekend wordt het in stand houden en beheren van beschermde monumenten in eigendom. Dit geschiedt zowel ter wille van de natuur zelf als ten behoeve van het geestelijk en lichamelijk welzijn van de mens. Haar streven is mede gericht op:

- a. het bevorderen van het behoud, het herstel en de ontwikkeling van natuur en landschap.;
  - b. het bevorderen van de zuiverheid van water, bodem en lucht, alsmede het beschermen van de stilte;
  - c. het bevorderen van besef dat de mens hiervoor verantwoordelijkheid draagt."
2. Limburgs Landschap heeft aangetoond dat de kwaliteit van de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten is geborgd.

Om de borging van kwaliteit te kunnen bepalen let de raad op de volgende aspecten:

1. De beschikking over en organisatie van structurele deskundigheid bij de uitvoering van en de werkzaamheden aan rijksmonumenten.

Sinds 2014 zijn bij Limburgs Landschap diverse wijzigingen doorgevoerd om de kwaliteit en professionaliteit binnen de organisatie te verbeteren. De raad constateerde in 2014 dat de benodigde deskundigheid voor de instandhoudingsopgave bij Limburgs Landschap aanwezig was en de werkprocessen inzichtelijk waren. In 2014 heeft Limburgs Landschap het document 'Beleid en kwaliteitsbeheersing gebouwen' opgesteld. De raad was positief over de intenties, maar vond dat de verschillende disciplines bij Limburgs Landschap meer in samenhang beoordeeld zouden moeten worden. Ook miste de raad beleid met betrekking tot groene monumenten en een visie op cultuurhistorie en de instandhouding ervan, of overwegingen over mogelijke belangentegenstellingen tussen groene monumenten en landschap.

In voorliggende aanvraag heeft Limburgs Landschap het door haar gevoerde beleid ten aanzien van rijksmonumenten duidelijk gemaakt. De werkwijze is gestructureerd, de kennis en kunde voor behoud en beheer is goed uitgewerkt en onderbouwd met

processchema's. De *checks and balances* zijn ingebouwd en de raad constateert een doorontwikkeling van de organisatie. Ook over de 'Erfgoednota', die in oktober 2016 door Limburgs Landschap is vastgesteld, de referentieprojecten en de adviseurs van Limburgs Landschap is de raad positief. Limburgs Landschap geeft aan dat zij meer aandacht voor evaluatie en beslissingsbevoegdheden heeft gekregen en een erfgoedcommissie heeft ingesteld. In de mondelinge toelichting op haar aanvraag op 1 november 2016 heeft Limburgs Landschap haar beleid en werkwijze ten aanzien van groene monumenten uiteengezet. Dit was helder, maar de raad vindt meer expliciete aandacht voor groene rijksmonumenten in de beleidsstukken van Limburgs Landschap wenselijk.

2. De toepassing van de in de beroepsgroep geldende normen voor werkzaamheden aan rijksmonumenten.

In de aanvraag van 2014 verwees Limburg Landschap naar het belang van vakmanschap en streekgevoelige differentiatie. Destijds bleek echter niet hoe Limburgs Landschap zich verhield tot het gebruik van kwaliteitsnormen van de relevante expertisevelden in de monumenteninstandhouding, en hoe zij het gebruik ervan toepaste en toetste.

Limburgs Landschap heeft in voorliggende aanvraag en in de mondelinge toelichting daarop uiteengezet op welke wijze zij omgaat met het gebruik van normen. Hoewel er in Limburg weinig bedrijven gecertificeerd zijn, dienen zij - wanneer zij werkzaamheden voor Limburgs Landschap uitvoeren - zich wel tot de relevante kwaliteitsnormen te verhouden. Limburgs Landschap vermeld normen in werkomschrijvingen, toetst hierop en legt bovendien in opdrachten expliciet vast welke mensen van een bedrijf het werk dienen uit te voeren, zodat de inzet van specifieke expertise gegarandeerd kan worden.

3. Planmatig onderhoud aan rijksmonumenten.

Limburgs Landschap laat haar monumenten inspecteren door de Monumentenwacht en pleegt op basis van deze inspectierapporten meerjarig onderhoud.

4. Verrichten van cultuurhistorisch onderzoek bij restauratie werkzaamheden.

Limburgs Landschap geeft aan dat de cultuur- en bouwhistorische bureaus die zij selecteert de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek volgen. In haar aanvraag geeft Limburgs Landschap daarnaast voorbeelden van tuinonderzoek zoals zij dat heeft laten uitvoeren bij onder andere de historische buitenplaats Kasteel Arcen.

De raad constateert dat Limburgs Landschap heeft aangetoond dat de kwaliteit van de uitvoering van werkzaamheden aan haar rijksmonumenten is geborgd.

3. Limburgs Landschap heeft aangetoond dat de professionele omgang met rijksmonumenten in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag een structureel en consistent karakter heeft.

De vier aspecten onder punt 2 dienen structureel en consistent te zijn. Met de vaststelling van het document 'Beleid en kwaliteitsbeheersing gebouwen' in 2014 is een positieve ontwikkeling ingezet en de 'Erfgoednota' is in oktober 2016 vastgesteld. Op basis van eerdere jaarstukken vindt de raad het aannemelijk dat de werkwijze zoals die in 2014 en 2016 is vastgelegd al sinds 2011 wordt toegepast. De raad constateert dat Limburgs Landschap voldoet aan dit criterium.

4. Limburgs Landschap heeft aangetoond dat de organisatie financieel stabiel is.

Financieel beheer:

De jaarverslagen met jaarrekeningen van 2011 t/m 2015 zijn alle gecontroleerd en voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring. De verslagen zijn ingericht volgens de Richtlijn 650 voor Fondsenwervende Instellingen. Limburgs Landschap heeft het CBF-keurmerk.

Financiële stabiliteit en continuïteit:

Limburgs Landschap heeft een stabiele vermogenspositie en laat een brede financieringsmix zien. Naast subsidies van overheden, genereert Limburgs Landschap inkomsten uit terreinbeheer en verhuur van vakantiehuisen, beleggingen, acties van derden en fondsenwerving. Limburgs Landschap behaalt aanzienlijke inkomsten uit sponsoring en fondsenwerving en het aantal particuliere gevers en bedrijven vertoont een stijgende lijn in aantallen en inkomsten. Het exploitatieresultaat van Limburgs Landschap was negatief in 2011, maar positief in 2014 en 2015.

De raad constateert dat de liquiditeit van Limburgs Landschap in 2015 3,0 bedroeg, de solvabiliteit 0,6 en het weerstandsvermogen 0,9.

De subsidies van overheden vormen voor Limburgs Landschap de grootste inkomstenbron. Het beheer van natuurterreinen en gebouwen en de aankoop van natuurterreinen zijn de twee grootste lastenposten. Limburgs Landschap werkt met een staf van 57 fte (in 2015). Het aantal vrijwilligers is door Limburgs Landschap niet gekwantificeerd.

De raad is gebleken van een financieel bestendige bedrijfsvoering. Naar het oordeel van de raad toont Limburgs Landschap aan dat er sprake is van financiële stabiliteit en continuïteit.

5. Limburgs Landschap heeft aangetoond dat ten minste de helft van het aantal rijksmonumenten waarvan de organisatie eigenaar is in goede staat is.

Limburgs Landschap heeft een overzicht ingediend met daarop aangegeven de staat van de beschermde monumenten waarvan zij eigenaar is. Hieruit blijkt dat meer dan

de helft van de monumenten zich in goede staat bevindt. Limburgs Landschap maakt gebruik van de rapportages van de Monumentenwacht.

Ingediende bescheiden

- Aanbiedingsbrief
- Aanvraag
- Certificaat natuurbeheer
- Kamer van Koophandel 27 juli 2016
- Stichting het Limburgs Landschap: Professioneel werk voor het Limburgse erfgoed
- cv's medewerkers
- Certificaat ANBI
- Gebouwenbeleid Stichting het Limburgs Landschap
- Jaarverslagen 2011 t/m 2015
- Overzicht monumenten in eigendom
- Overzicht staat monumenten

Aanvullend:

- Erfgoednota
- Historische buitenplaats Elsloo Beheerplan, inspectierapporten, kaarten, bomenbestand, cultuurhistorische toets
- 'Montfort, een kasteel en zijn landschap'

3. Advies Rijnlandse Molenstichting

Organisatie

Rijnlandse Molenstichting is opgericht in 1959 en heeft 46 poldermolens in het Hoogheemraadschap Rijnland in haar bezit. Deze zijn alle rijksmonument.

Advies

Raad voor Cultuur (hierna: de raad) adviseert Rijnlandse Molenstichting aan te wijzen als professionele organisatie voor monumentenbehoud.

Beoordeling

Samenvatting bevindingen:

Rijnlandse Molenstichting heeft aangetoond dat zij voldoet aan de vijf beoordelingscriteria als bedoeld in artikel 31 van de Subsidieregeling instandhouding monumenten (hierna: Sim).

Rijnlandse Molenstichting heeft sinds haar vorige aanvraag een aantal verbeteringen doorgevoerd in haar organisatie en heeft de instandhoudingskwaliteit geborgd. De raad beoordeelt Rijnlandse Molenstichting als een ontwikkelende organisatie die aantoont dat zij in staat is professioneel te werken met vrijwilligers.

Hoofdactiviteit:

Het bezit van Rijnlandse Molenstichting bestaat uitsluitend uit rijksmonumenten. Alle activiteiten en financiële middelen van Rijnlandse Molenstichting zijn erop gericht deze monumenten in stand te houden. Instandhouding van monumenten is dan ook de hoofdactiviteit van Rijnlandse Molenstichting.

Beoordelingscriteria:

Rijnlandse Molenstichting diende in 2014 een aanvraag in om aangewezen te worden als professionele organisatie voor monumentenbehoud. Over deze aanvraag heeft de raad in 2014 negatief geadviseerd.

De raad heeft voorliggende aanvraag van Rijnlandse Molenstichting getoetst aan de vijf beoordelingscriteria als bedoeld in artikel 31 van de Sim. Hij heeft daarbij gehandeld in overeenstemming met de 'Werkwijze Raad voor Cultuur inzake advisering POM' van 25 augustus 2016.

1. Rijnlandse Molenstichting heeft aangetoond dat zij een statutaire doelstelling tot instandhouding van cultureel erfgoed heeft.

Volgens de vastgestelde statuten van 1 april 1997 luidt de doelstelling van Rijnlandse Molenstichting:

“De stichting heeft ten doel het bevorderen en verzekeren van de instandhouding van beschermde monumenten, in het bijzonder van windmolens in het gebied van het Hoogheemraadschap Rijnland, voor zover deze instandhouding door doeleinden van algemeen belang gerechtvaardigd en door technische en economische middelen uitvoerbaar is.”

2. Rijnlandse Molenstichting heeft aangetoond dat de kwaliteit van de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten is geborgd.

Om de borging van kwaliteit te kunnen bepalen let de raad op de volgende aspecten:

1. De beschikking over en organisatie van structurele deskundigheid bij de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten.

Sinds 2014 heeft Rijnlandse Molenstichting verschillende wijzigingen doorgevoerd om de kwaliteit en professionaliteit binnen de organisatie te verbeteren. Zo heeft zij de werkprocessen en procedures vastgelegd, een externe toetsing ingevoerd en de kwaliteit van de instandhouding geborgd.

De werkorganisatie van Rijnlandse Molenstichting, het bestuur en de molenaars, bestaat uit vrijwilligers. In het bestuur van Rijnlandse Molenstichting, opdrachtgever bij restauraties en onderhoud en verantwoordelijk voor de instandhouding van haar monumenten, is restauratiespecifieke kennis aanwezig. De molenaars zijn alle gediplomeerd. Met hen heeft Rijnlandse Molenstichting molenaarscontracten, zodat vrijwillig niet vrijblijvend is. Rijnlandse Molenstichting leidt bovendien molenaars op en heeft een technische commissie met kennis van instandhouding.

Rijnlandse Molenstichting heeft haar beleid uitgeschreven en heeft een stappenplan waaruit blijkt hoe instandhoudingswerkzaamheden aan haar rijksmonumenten gekoppeld worden aan verantwoordelijkheden. Restauraties en groot onderhoud aan de molens worden uitgevoerd door een professionele molenmaker, kleine onderhoudswerkzaamheden worden door de molenaars zelf verricht. De raad is positief over de overeenkomst die Rijnlandse Molenstichting is aangegaan met Van Reeuwijk Bouwmeester, een externe, in molenzaken gespecialiseerde adviseur, die de onderhouds- en restauratiebehoefte toetst. Ook heeft Rijnlandse Molenstichting een audit commissie ingesteld, met daarin externe deskundigen, waarmee zij *checks and balances* heeft ingebouwd.

De raad constateert dat bij Rijnlandse Molenstichting de deskundigheid en de professionaliteit van de instandhouding zowel in de organisatie als bij de uitvoering van werkzaamheden is geborgd.

2. De toepassing van de in de beroepsgroep geldende normen voor werkzaamheden aan rijksmonumenten.

Alle molens van Rijnlandse Molenstichting worden door gediplomeerde molenaars in bedrijf gehouden. Voor grote onderhoudswerkzaamheden of restauraties is de hoofdaannemer een molenmaker die gecertificeerd is en erkend conform de beoordelingsrichtlijn van Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg. Rijnlandse Molenstichting contracteert alleen bedrijven die gecertificeerd zijn.

3. Planmatig onderhoud aan rijksmonumenten.

Naar aanleiding van het vorige advies heeft Rijnlandse Molenstichting haar procedure voor meerjarenonderhoud aangepast. Ze heeft een nulmeting, een inspectierapport, door een externe molenadviseur laten opmaken. Deze dient als input voor het meerjarenonderhoudsplan 2019-2024, waarin groot onderhoud en restauraties worden vastgelegd.

4. Verrichten van cultuurhistorisch onderzoek bij restauratiewerkzaamheden.

Op 28 oktober 2016 heeft Rijnlandse Molenstichting haar aanvraag mondeling toegelicht. Zij gaf aan bouwhistorisch onderzoek aan haar molens te verrichten wanneer daar aanleiding toe is. Als voorbeeld heeft Rijnlandse Molenstichting een bouwhistorische verkenning van de Buurtermolen in Rijpwetering bij de aanvraag gevoegd.

De raad constateert dat voldoende is aangetoond dat de kwaliteit van de uitvoering van werkzaamheden bij de rijksmonumenten van Rijnlandse Molenstichting is geborgd.

3. Rijnlandse Molenstichting heeft aangetoond dat de professionele omgang met rijksmonumenten in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag een structureel en consistent karakter heeft.

De vier aspecten onder punt 2 dienen structureel en consistent te zijn. Rijnlandse Molenstichting kijkt met een professionele blik naar vrijwilligers en werkt volgens een stelsel van opleiding, diploma's, molenaarscontracten en audit commissie. Hoewel pas in 2015 vastgelegd, toont Rijnlandse Molenstichting aan deze werkwijze al langer te volgen, mede onderbouwd door verklaringen van onafhankelijke deskundigen. De raad constateert dat Rijnlandse Molenstichting voldoet aan dit criterium.

4. Rijnlandse Molenstichting heeft aangetoond dat de organisatie financieel stabiel is.

Financieel beheer:

Rijnlandse Molenstichting heeft jaarrekeningen over de periode 2011 t/m 2015 ingediend en een jaarverslag over 2015. De jaarrekeningen zijn samengesteld door een accountant op basis van de door de Rijnlandse Molenstichting verstrekte informatie. De raad constateert dat de accountant geen controle- of beoordelingswerkzaamheden heeft uitgevoerd.

Financiële stabiliteit en continuïteit:

Rijnlandse Molenstichting heeft een gezonde financiële positie met een stabiel eigen vermogen. Overheidssubsidies voor onderhoud aan haar rijksmonumenten zijn voor Rijnlandse Molenstichting de grootste inkomstenbron. Daarnaast ontvangt zij een vergoeding voor de reservebemalingscapaciteit voor het Hoogheemraadschap Rijnland, huuropbrengsten van een aantal bewoonde molens en bijdragen van een aantal donateurs. Het onderhoud van de molens is voor Rijnlandse Molenstichting de grootste kostenpost. Het saldo van baten en lasten was in 2011, 2014 en 2015 positief.

De raad constateert dat de solvabiliteit van Rijnlandse Molenstichting in 2015 1,0 bedroeg en het weerstandsvermogen 2,3. De liquiditeit kon voor 2015 niet berekend worden omdat de kortlopende schulden in dit jaar gelijk waren aan 0. Het aantal vrijwilligers is door Rijnlandse Molenstichting niet gekwantificeerd.

Rijnlandse Molenstichting voert naar de mening van de raad een prudent financieel beleid. Uit de mondelinge toelichting op de aanvraag op 28 oktober 2016 is de raad bovendien gebleken dat Rijnlandse Molenstichting belang hecht aan toekomstbestendigheid, zowel wat betreft financiën als draagvlak. De afgelopen jaren heeft de organisatie aandacht voor mogelijke inkomstengroei door fondsenwerving, donateurs en B&B-mogelijkheden. De raad is positief over het cultureel ondernemerschap van Rijnlandse Molenstichting. Wel is hij van mening dat Rijnlandse Molenstichting meer aandacht zou moeten besteden aan het financiële beheer en de financiële verantwoording. De raad vindt het van belang dat een professionele organisatie voor monumentenbehoud, die publieke middelen toebedeeld krijgt, goedkeurende accountantsverklaringen kan overleggen.

Rijnlandse Molenstichting toont voldoende aan dat sprake is van financiële stabiliteit en continuïteit.

5. Rijnlandse Molenstichting heeft aangetoond dat ten minste de helft van het aantal rijksmonumenten waarvan de organisatie eigenaar is in goede staat is.

Rijnlandse Molenstichting heeft de staat van haar 46 rijksmonumenten in 2016 laten beoordelen door een externe molendeskundige. Uit deze inspecties is gebleken dat 67% van het constructief casco van de molens in goede staat verkeert en dat, wanneer alleen de onderhoudstoestand wordt gezien, 71% van de molens in eigendom bij Rijnlandse Molenstichting in goede staat is.

Ingediende bescheiden

- Aanvraagbrief
- Toelichting op bijlagen bij aanvraag
- Statuten
- Uittreksel Kamer van Koophandel
- Overzicht rijksmonumenten
- Beleidsvisie
- Werkwijze instandhoudingsproces
- Samenstelling en cv's van bestuursleden
- Certificaat 2012 Erkende Molenmaker Verbij Hoogmade B.V.
- Molenaarscontract
- Auditcommissie versie juli 2016
- Overzicht grote uitgaven 2014-2019
- Brief RCE Brim 2013-2018
- Samenvatting inspectie Van Reeuwijk Bouwmeester
- Inspectierapporten 46 molens Van Reeuwijk Bouwmeester
- Conclusies inspectie Van Reeuwijk Bouwmeester
- Bouwhistorisch onderzoek Buurtermolen
- Brieven onafhankelijke deskundigen
- Jaarverslag 2015
- Jaarrekeningen 2011 t/m 2015
- Overzicht technische staat rijksmonumenten in eigendom

Aanvullend:

- Oplegnotitie voor POM-commissie mbt aanvullende stukken
- Raamovereenkomst Van Reeuwijk Bouwmeester
- Werkwijze aanstelling molenaars
- Besluitenlijst 2 februari 2016 Personele zaken
- Informatiepaneel molen opzet
- Informatiepanelen bij molens Rijnlandse Molenstichting
- Kruiwerk 3 2016 Nieuwsbrief Rijnlandse Molenstichting
- Molens, recreatie, toerisme
- Samenstelling bestuur
- Samenvatting molenbezoek 2015

4. Advies Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe

Organisatie

Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe (hierna: De Hoge Veluwe) is opgericht in 1935. De Hoge Veluwe heeft 23 rijksmonumenten in haar bezit, waaronder toegangspoorten, woningen, het dienstgebouw en de tuin- en parkaanleg bij Jachthuis Sint Hubertus, een begraafplaats en de keermuren van het Grote Museum.¹

Advies

De Raad voor Cultuur (hierna: de raad) adviseert De Hoge Veluwe niet aan te wijzen als professionele organisatie voor monumentenbehoud.

Beoordeling

Samenvatting bevindingen:

De Hoge Veluwe heeft niet aangetoond dat zij voldoet aan de vijf beoordelingscriteria als bedoeld in artikel 31 van de Subsidieregeling instandhouding monumenten (hierna: Sim).

Hoofdactiviteit:

De Hoge Veluwe toont in haar aanvraag niet aan dat zij in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag gemiddeld tenminste 40% van de feitelijke werkzaamheden of financiën heeft besteed aan de instandhouding van monumenten. Ook uit het bezit en de jaarrekeningen van De Hoge Veluwe is de raad niet gebleken dat de instandhouding van monumenten een hoofdactiviteit is.

Beoordelingscriteria:

De raad heeft de aanvraag van De Hoge Veluwe getoetst aan de vijf beoordelingscriteria als bedoeld in artikel 31 van de Sim. Hij heeft daarbij gehandeld in overeenstemming met de 'Werkwijze Raad voor Cultuur inzake advisering POM' van 25 augustus 2016.

1. De Hoge Veluwe heeft niet aangetoond dat zij een statutaire doelstelling tot instandhouding van cultureel erfgoed heeft.

In de vastgestelde statuten van februari 2012 luidt de doelstelling van De Hoge Veluwe:

1. "De stichting stelt zich ten doel het verwerven, beheren, instandhouden, documenteren en openstellen van een nationaal park met daarop gevestigde

---

¹ De Hoge Veluwe heeft opgegeven 24 rijksmonumenten in haar bezit te hebben. Bij controle door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed bij het Kadaster bleek Jachthuis Sint Hubertus in erfpacht te zijn uitgegeven. Voor de Subsidieregeling instandhouding monumenten is De Hoge Veluwe van 23 rijksmonumenten eigenaar.

- culturele instellingen en musea, in de eerste plaats door het verwerven en als zodanig bewaren en verzorgen van het landgoed “De Hooge Veluwe”.
2. De stichting zal, teneinde haar doel te bereiken, trachten:
    - a. het landgoed “De Hooge Veluwe” als natuurmonument te behouden;
    - b. het landhuis “St. Hubertus” zodanig te beheren en in stand te houden als in overeenstemming met zijn betekenis als representatief werk van dr. H.P. Berlage en als woonhuis met museale collecties van het stichtersechtpaar;
    - c. de op het landgoed “De Hooge Veluwe” aanwezige beeldhouwwerken in bij hun aard passende omgeving te verzorgen;
    - d. mede te werken aan de bouw van een museum, zoveel mogelijk volgens de aanwezige plannen van Professor H. van de Velde, overeenkomstig de bepalingen, voorkomende in de akte, waarbij de schilderijen en andere kunstvoorwerpen door de Kröller-Müller Stichting aan de Staat zijn geschonken, met dien verstande, dat het gebouw ook voor andere doeleinden van kunst zal kunnen worden ingericht.
  3. De stichting wordt mede geacht te werken in de geest van haar oprichters en het doel dat hen voor ogen stond: het scheppen en in stand houden van een Nederlands nationaal park en cultureel centrum op de Veluwe.
  4. Ter bereiking van haar doel kan de stichting in relatie treden met organisaties in binnen- en buitenland, die een soortgelijk of aanverwant doel nastreven.
  5. De stichting is niet gericht op het maken van winst.

Jachthuis Sint Hubertus, het belangrijkste rijksmonument van De Hoge Veluwe, is sinds 1947 in erfpacht uitgegeven aan de Staat der Nederlanden. Het Rijksvastgoedbedrijf zorgt voor de instandhouding van dit rijksmonument en De Hoge Veluwe verzorgt het dagelijks beheer.

De raad stelt vast dat De Hoge Veluwe in haar statuten weliswaar een bepaling heeft opgenomen die verwijst naar de instandhouding van cultureel erfgoed (artikel 2.b.), maar dat zij die instandhouding heeft overgedragen aan de Staat. Omdat artikel 2.b. de enige bepaling is die hier naar verwijst en de raad in de doelstelling van De Hoge Veluwe instandhouding van cultureel erfgoed, of woorden die dezelfde strekking zouden kunnen hebben, niet leest, is hij van mening dat De Hoge Veluwe niet heeft aangetoond dat zij een statutaire doelstelling tot instandhouding van cultureel erfgoed heeft.

2. De Hoge Veluwe heeft niet aangetoond dat de kwaliteit van de uitvoering van werkzaamheden rijksmonumenten is geborgd.

Om de borging van kwaliteit te kunnen bepalen let de raad op de volgende aspecten:

1. De beschikking over en organisatie van structurele deskundigheid bij de uitvoering van en de werkzaamheden aan rijksmonumenten.

De verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud van alle groene- en de meeste gebouwde monumenten ligt bij het hoofd Bedrijfsvoering van De Hoge Veluwe. Andere verantwoordelijken voor de dagelijks beheer- en onderhouds-activiteiten van gebouwde monumenten zijn het hoofd Bezoekersmanagement (voor Jachthuis Sint Hubertus) en het hoofd Stafdiensten (voor het dienstgebouw en de woningen). De onderhouds- en herstelwerkzaamheden van de groene monumenten - zoals de tuin- en parkaanleg van Jachthuis Sint Hubertus - worden uitgevoerd door de afdeling Bedrijfsvoering in eigen beheer. Voor het beheer en onderhoud van haar gebouwen en infrastructuur heeft De Hoge Veluwe sinds 2004 een overeenkomst heeft met Antea Group. Antea Group stelt voor de rijksmonumenten van De Hoge Veluwe het meerjarenonderhoudsplan op, en verzorgt de bestekken, de vergunningsaanvragen, de aanbesteding en de controle van de uitvoering van het werk.

De Hoge Veluwe geeft aan zich bij de aansturing van Antea Group te laten adviseren door haar Kwaliteitsteam Architectuur, een extern bouwraadgever en de leden van de Raad van Toezicht, de Raad van Advies en de Adviescommissie Natuurbeheer. Hoewel de raad in het 'Procedureschema (restauratie)projecten' van De Hoge Veluwe het Kwaliteitsteam Architectuur genoemd ziet, wordt dit team niet genoemd in het 'Procedureschema onderhoud monumenten (gebouwd)' en ziet de raad het Kwaliteitsteam ook niet terug in de twee voorbeeldprojecten die De Hoge Veluwe geeft: de restauratie en verbouwing van het dienstgebouw, en het herstel van de tuin- en parkaanleg bij Jachthuis Sint Hubertus. De daadwerkelijke rol en invloed van dit team bij de instandhouding van monumenten blijft daardoor voor de raad onduidelijk.

Het is de raad niet gebleken dat de monumentspecifieke- of restauratiekennis in de eigen organisatie van De Hoge Veluwe is geborgd. Daarnaast toont De Hoge Veluwe niet aan dat Antea Group over monumentspecifieke kennis beschikt. De raad is bovendien uit de overeenkomst met Antea niet gebleken dat voor rijksmonumenten in bezit bij De Hoge Veluwe meer specifieke afspraken zijn gemaakt dan voor niet-rijksmonumenten. De raad meent dat dit een risico vormt voor het belang van de rijksmonumenten van De Hoge Veluwe.

2. De toepassing van de in de beroepsgroep geldende normen voor werkzaamheden aan rijksmonumenten.

De Hoge Veluwe geeft in haar aanvraag aan te werken met Erkende Restauratie Bedrijven die werken volgens de richtlijnen van Stichting ERM en met architectenbureaus met een goede reputatie. Het is de raad echter niet gebleken hoe De Hoge Veluwe het gebruik van de kwaliteitsnormen van de relevante expertisevelden bij de instandhouding van monumenten in haar bedrijfsvoering heeft geborgd, en hoe zij deze toetst. Ook in de overeenkomst met Antea Group is de raad hierover geen informatie tegengekomen.

3. Planmatig onderhoud aan rijksmonumenten.

Alle rijksmonumenten van De Hoge Veluwe worden elke vijf jaar geïnspecteerd door Antea Group die het Meerjarenonderhoudsplan bijstelt als basis voor de nieuwe contractperiode van vijf jaar.

4. Verrichten van cultuurhistorisch onderzoek bij restauratie werkzaamheden.

De Hoge Veluwe heeft in 2007 een cultuurhistorische analyse van Het Nationale Park De Hoge Veluwe laten opstellen. In haar aanvraag vermeldt De Hoge Veluwe bij restauraties en grote renovatieprojecten historisch onderzoek te verrichten; zij onderbouwt dit echter niet met voorbeelden.

De raad constateert dat De Hoge Veluwe niet heeft aangetoond dat de kwaliteit van de uitvoering van werkzaamheden bij rijksmonumenten is geborgd.

3. De Hoge Veluwe heeft niet aangetoond dat de professionele omgang met rijksmonumenten in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag een structureel en consistent karakter heeft.

Om positief beoordeeld te worden op dit criterium dient het totaalbeeld onder punt 2 positief te zijn, en de vier aspecten structureel en consistent. De raad constateert dat dit door De Hoge Veluwe niet wordt aangetoond.

4. De Hoge Veluwe heeft aangetoond dat zij financieel stabiel is.

Financieel beheer:

De Hoge Veluwe heeft jaarrekeningen en jaarverslagen van 2011 t/m 2015 ingediend. De jaarrekeningen zijn door de accountant alle voorzien van een goedkeurende controleverklaring.

Financiële stabiliteit en continuïteit:

De Hoge Veluwe heeft een ruime en stabiele vermogenspositie en het exploitatie-resultaat was in 2011, 2014 en 2015 positief. De Hoge Veluwe is sterk afhankelijk van bezoekersinkomsten en geeft aan te werken aan een grotere spreiding van haar inkomstenbronnen. Zij voorziet voor de komende jaren omvangrijke investeringen en zal deze uitvoeren onder voorbehoud van financieringsmogelijkheden.

De raad constateert dat de liquiditeit van De Hoge Veluwe in 2015 0,9 bedroeg, de solvabiliteit 0,7 en het weerstandsvermogen 1,4.

Veruit de meeste inkomsten verkrijgt De Hoge Veluwe uit entreegelden. De personeelslasten en de diverse directe kosten zijn de twee grootste kostenposten. De Hoge Veluwe werkt met een vaste staf van 54 fte. Het aantal vrijwilligers is door De Hoge Veluwe niet gekwantificeerd.

De raad is gebleken van een financieel bestendige bedrijfsvoering. Naar het oordeel van de raad toont De Hoge Veluwe voldoende aan dat er sprake is van financiële stabiliteit en continuïteit.

5. De Hoge Veluwe heeft niet aangetoond dat ten minste de helft van het aantal rijksmonumenten waarvan zij eigenaar is in goede staat is.

De Hoge Veluwe heeft gebruik gemaakt van het model 'Overzicht en staat van onderhoud van monumenten in eigendom' van Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Hierop zijn de resultaten ingevuld van een inspectie door Antea Group in juli 2014, waarbij is vermeld dat meer dan de helft van het aantal rijksmonumenten in eigendom van De Hoge Veluwe in goede staat is.

De raad controleert of de staat van onderhoud aan de hand van geobjectiveerde en deskundige waarnemingen is opgemaakt. Antea Group voert het onderhoud uit aan de rijksmonumenten van de Hoge Veluwe en heeft daarnaast een overeenkomst met De Hoge Veluwe waar zij risicodragend in zit. De raad beschouwt de toetsing door Antea Group daarom als niet-onafhankelijk. Daarnaast is niet aangetoond dat Antea Group over monumentspecifieke deskundigheid beschikt, waardoor voor de raad niet vaststaat dat het resultaat van de kwaliteitsmeting reëel en betrouwbaar is.

Ingediende bescheiden

- Aanvraagbrief POM-status
- Algemeen Beleidsplan 2015-2020
- Cultuurhistorische analyse Het Nationale Park De Hoge Veluwe
- Cultuurhistorische visie Het Nationale Park De Hoge Veluwe
- Jaarrekeningen 2011 t/m 2015
- Jaarverslagen 2011 t/m 2015
- Notitie Duurzame instandhouding monumenten
- Overzicht staat van onderhoud
- Statuten

Aanvullend:

- Overeenkomst onderhoud 2015-2019
- Onderhoudsplanning 2017